

TÜRKİYE'DE DİJİTAL PARALARIN YASAL ALTYAPISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF LEGAL INFRASTRUCTURE OF DIGITAL CURRENCIES IN TURKEY

S Abdul Wahid Sadat

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuk Anabilim Dalı,
saidwahidsadat26@gmail.com

Konya / Türkiye

0000-0001-6588-065X

ÖZET

Dijital paralar vergilendirmek için öncelikle yasal anlamda hukuki bir gidişatın içine alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. İlk yapılacak olan kanunlar tarafından kripto paraların varlık veya para olarak onanması, ardından bu duruma özgü biçimde vergilendirilmesine gidilebilir.

İlk önce, devletlerin bazılarında kripto paralar ile ilgili tutumları araştırılarak sonraki aşamasında da vergilendirme konusu belirtilecektir. Avrupa Birliği (AB)'ne bağlı devletlerin konuya tutumunu incelediğimizde, kripto paraları (AB) Avrupa Birliği devletleri arasında olan yalnızca dördünün geçerli kıldığını ifade edilebilir. Türkiye'de, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu aracılığıyla yapılmış olan, 25-11- 2013 tarihli ve de 2013/32 sayılı yorumda; "Bitcoin'in 6493 sayılı, Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun, açısından dijital para şeklinde tensip edilemeyeceğini ve bu kararname doğrultusunda vekâlet ve teftiş olanağının bulunmadığını" ilan etmiştir.

Bitcoin veya benzer kripto paralarla yapılmış olan işlemlerde, muhatapların kimlikleri hakkında malumat edinilememesi sonucunda yasa dışı faaliyetlerde sanal paralardan yararlanılabileceği, pazar karşılıklarının fazlaca değişken olabilmesi, elektronik portföylerin çalınma ihtimali, kaybolması ihtimali, ya da sahiplerinin haberi olmadan istenç dışı şekilde yararlanılabilmesi ve işlemlerin geri döndürülemez olması benzeri birtakım riskler sebebiyle plasman yapmış olan bireylerin dikkat etmeleri gerekmekte olduğunu ifade etmişti. Bu çalışma kapsamında dijital paralar yani günümüzde kripto para olarak bilinen paraların Türkiye'de yasal alt yapı değerlendirilmesi ve vergilendirmesi bağlamında incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Para, Kripto Paralar, Vergilendirme, Türkiye'de Kripto Paraların Vergilendirilmesi

ABSTRACT

In order for the crypto money tax to be collected, it must first be regulated by law. The first thing to do is to legalize cryptocurrencies as assets and money and then tax them accordingly.

We will first examine the attitudes of some states towards cryptocurrencies and then touch on tax issues in the next step. A study of attitudes in the European Union (EU) shows that only four EU countries guarantee cryptocurrencies (EU).

In the statement of the Bank of Turkey Regulation and Supervision Agency dated 25 November 2013 and numbered 2013/32; According to the Law No. 6493 on Payment and Securities Payment Systems, Payment Services and Electronic Money Institutions, bitcoin cannot be issued as digital money, and there is no accreditation and inspection requirement within the scope of this decree.

In transactions with Bitcoin and similar cryptocurrencies, there is no risk of accessing the personal information of the buyers, the use of virtual money for illegal activities and theft or loss of market equivalent currency. Due to some similar risks, such as the use of electronic packages or unauthorized use of transactions or irreversible transactions, citizens who deposit funds need to be careful. In this study, it was tried to examine the crypto money tax in Turkey.

Keywords: Money, crypto money, tax, crypto money tax in Turkey

Türkiye’de Dijital Paraların Yasal Altyapısının Değerlendirilmesi

Teknolojideki gelişmelerle birlikte devlet yönetim sistemleri de değişmiş ve teknolojik gelişmeleri idari ve politika süreçlerine dahil etmiş, bu da kamu yönetimini dijital devlete veya e-devlete dönüştürmüştür. Devlet hizmetlerinin sağlanmasına yeni teknolojilerin dahil edilmesi, e-devletin amaçlarından biridir. Bununla birlikte, kamu hizmetlerinin dijitalleşmesi, şeffaflık ve buna bağlı olarak hesap verebilirlik konusunda hükümetler üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Bu nedenle blockchain, yapay zeka, robotik, insansız hava araçları, sanal ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojik yenilikler, son zamanlarda e-devlet ile ilgili politikaların sıcak konuları haline gelmiştir.

Blockchain, hükümetlerin özellikle e-devlet projelerini uygulamada ilgilendiği yeniliklerden biridir. E-devlet sistemleri devlet veri tabanlarını kullanır ve bu sistemler zenginleştirilmiş veriler nedeniyle siber saldırıların ana hedefidir. Son bir örnek olarak 31 Temmuz 2021’de Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı’nın sistemlerine saldırı düzenlendi (TRT Haber, 2021). Dijital ortamlardaki güvenlik sorunu ve blok zinciri yeni bir tür güvenli veri tabanı önermektedir. Bunun yanı sıra bazı hizmetlerin otomasyonu kamu görevlilerinin iş yükünü hafifletebilir ve bürokratik süreçleri hızlandırabilir.

Blockchain, dijital yönetişimin hedefleri doğrultusunda büyük verinin yönetimi, akıllı şehirler oluşturma, şeffaflık ve hesap verebilirlik için yeni yollar ve kolaylıklar sunmaktadır. Özellikle yönetişim tarafında devlet, özel sektör ve vatandaşlar arasındaki iletişim, etkileşim ve iş birliği artabilir ve bu taraflar karar alma süreçlerine aktif olarak katılabilirler.

Türkiye’de blockchain teknolojisine ilişkin yasa ve yönetmelikler henüz başlangıç aşamasındadır. "Blockchain" düzenlemeleriyle ilgili tartışmaların çoğu finansal piyasalar etrafında yapılıyor. Bunun temel nedeni, başta blockchain teknolojisinin finans alanında ortaya çıkması ve Türkiye’de kripto para kullanım oranının yüksek olmasıdır. Türkiye kripto para kullanımında dünyada dördüncü sıradadır. Türk makamlarının son zamanlarda kripto paralara karşı yasaklayıcı bir eğilimi olmasına rağmen, kamu kurumlarının yayınladığı belge ve raporlar ilk aşamada daha hevesli bir bakış açısı sergiliyor.

Ancak yetkililerin uzun süredir kripto paralarla ilgili herhangi bir işlem yapmaması nedeniyle Türkiye’nin “bekle-gör” stratejisi izlediği ifade edilebilir. 2016 yılında Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayınlanan bir raporda, bitcoin gibi ödeme sistemlerinin finans piyasalarında yaygınlaşması durumunda güç kazanacakları ve spekülasyonlara karşı dirençli olacaklarına işaret edildi. Kamu kurumlarından gelen raporlarda bu alandaki düzenlemelerin Türkiye’ye avantaj sağlayabileceği vurgulanmaktadır. Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu, kripto para piyasalarını düzenleme planlarını açıkladı. 2018 finansal istikrar raporuna (TCMB, 2018) göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Merkez Bankası Dijital Para Birimi ile ilgili araştırmalar yaptı. Ek olarak, gelişmiş bir ekonomi için blok zinciri tabanlı bir merkez bankası dijital para biriminin implantasyonu Türkiye 11. Kalkınma Planı hedeflerindedir.

Ülkemizde ilk kez T.C. Merkez Bankası (TCMB) tarafından çıkarılan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına İlişkin Yönetmelik” ile kripto varlıklar tanımlanmıştır ve 16/04/2021 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlandı.

Bu tanım kapsamında kripto varlıklar “...sanal olarak oluşturulan ve dijital ağlar aracılığıyla dağıtılan ve itibari para, banka parası, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye olarak nitelendirilmeyen maddi olmayan duran varlıklar” olarak kabul edilir.” Bu bülten, kripto varlık kavramı ve kripto varlıklara ilişkin Türk Hukukunda çıkarılan yasal düzenlemeler hakkında bilgi vermektedir.

Yasal çerçeveden kripto varlıklara baktığımızda, Türkiye’de kripto varlıklardan ilk olarak 25/11/2013 tarihinde BDDK yaptığı bir basın açıklamasında bahsetmiştir. Basın açıklamasında ağırlıklı olarak şu ifadeler yer almaktadır: “Son dönemde bazı mecralarda ve internette “Bitcoin” ile ilgili çeşitli haberlerin çıktığı gözlemleniyor. Bilindiği üzere, “Ödeme ve Güvenlik Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” yani 6493 sayılı Kanun 27/06/2013 tarih ve 6698 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 28690... .. Resmi veya özel bir kuruluşça çıkarılmayan ve değişimine garanti verilmeyen ve sanal para birimi olarak bilinen Bitcoin, yapısı ve işlevi itibarıyla Yasa kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmemekte ve dolayısıyla Kanun kapsamında elektronik para olarak kabul edilmemektedir. Kanun kapsamında denetim veya teftiş mümkün görünmemektedir.

Öte yandan Bitcoin ve benzeri diğer sanal para birimleri aracılığıyla yapılan işlemlerde, kimliklerinin bilinmemesi, bu sanal para birimlerinin yasa dışı işlemlerde kullanılması için elverişli bir açık yaratmaktadır. Piyasa değerinde anormal dalgalanma, hırsızlık, dijital cüzdanların kaybolması veya sahiplerinin bilgisi dışında izinsiz kullanılması gibi riskler de dahil olmak üzere, Bitcoin ayrıca, kötü niyetli satıcıların kötüye kullanımından veya işlemlerin geri döndürülemezliği nedeniyle operasyonel hatalardan kaynaklanan risklere karşı savunmasızdır.”

Bitcoin ve benzeri kullanımlara sahip madeni paraların resmi veya özel kuruluşlar tarafından ihraç edilmediğine, yasal dayanak ve kanunda muadili herhangi bir dayanak bulunmayışı nedeniyle kullanımlarının riskli olduğu ve denetim veya tetkik kapsamına alınmadığına dikkat çekilerek, Ayrıca, Hazine Müsteşarlığı tarafından 11/01/2018 tarihinde daha sonra yapılan basın açıklamasında aşağıdaki yine benzer açıklamalara yer verilmiştir:

“Ülkemizde yasal dayanağı olmayan kripto paralarla ilgili yasal düzenlemelerin geliştirilmesi için çalışma grubu kurulmasına karar verildi. Ayrıca kripto para birimlerinin riskleri hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesine karar verildi. Ülkemizde kripto paraların yasal bir dayanağı bulunmamaktadır ve bu kapsamda yapılan işlemler hiçbir resmi makamın garantisi altında değildir...”

Ancak yukarıdaki basın açıklaması, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılan açıklamadan farklı olarak kripto paranın keşfi ve araştırılması gerekliliğini ifade etmekte ve bir uzman grup kurulacağını bildirmektedir.

Son olarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından çıkarılan ve 16 Nisan 2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Kripto Varlıkların Ödemelerde Kullanılmamasına İlişkin Yönetmelik” (TCMB) 30 Nisan 2021, kripto varlıklarının tanımını ve konuyla ilgili çeşitli hükümleri içermektedir.

Son dönemde yayınlanan, “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” kapsamında yapılan değerlendirmeler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yayınlanan “Kripto Varlıkların Ödemelerde Kullanılmamasına İlişkin Yönetmelik” 16/04/2021 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak 30/04/2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Yönetmeliğin amacı, kripto varlıklarının ödeme işlemlerinde kullanılmaması, ödeme hizmetlerinin sunumunda ve elektronik para ihracında doğrudan veya dolaylı olarak kripto varlıkların kullanılmamasına ilişkin usul ve esaslar ile bunlara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Söz konusu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik kripto varlıkların tanımı Yönetmeliğin 3/1 maddesinde yer almaktadır. Buna göre “Kripto Varlık” kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“...dağıtık defter teknolojisi veya benzeri bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulan ve dijital ağlar aracılığıyla dağıtılan ve itibari para, banka parası, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen maddi olmayan duran varlıklar” Ayrıca Yönetmelik, ödeme işlemlerinde ve elektronik para ihracında araç olarak kripto varlıklarının kesinlikle kullanılmamasına ilişkin hükümler getirmektedir. Yönetmeliğin 4. maddesinde şu hükümler yer almaktadır: “Ödeme hizmeti sağlayıcıları, kripto varlıkların ödeme hizmetlerinin sağlanmasında ve elektronik para ihracında doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı iş modelleri geliştirme bu tür iş modelleriyle ilişkili herhangi bir hizmeti sağlamak hakkına sahip değildir ve yetkilendirilmemiştir.

Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının, kripto varlıkların alım satımı, saklanması, transferi veya ihracına yönelik hizmet veren platformlara veya bu platformlar üzerinden gerçekleştirilecek fon transferlerine aracılık yapma hakları yoktur.” Bu nedenle, kripto varlıklarının doğrudan ödeme yöntemi olarak yapılan işlemlerde kullanılması yasaktır.

Bu nedenle, devlet kontrolündeki itibari para birimlerinin özelliklerini taşıması, uluslararası kabul görmüş bir para birimi niteliğinde olmaması ve merkezi olmayan vb. nedenlerle kripto varlıkların güvenilirliğinin sorgulandığı durumlar bu hükümlerin çıkarılmasını gerekli kılmaktadır. Yönetmelik maddesinde yer alan nitelikler arasında ilk tanımlama olarak “itibari para”, hükümet tarafından onaylanan, imzalı ve ihraç edilen kâğıdın ihraç edilemeyeceği güveni üzerine kurulu ulusal para anlamına gelmektedir. Öte yandan, kripto varlıkları merkezi olmayan varlıklardır. Yönetmelikte atıfta bulunulan ikinci bir kavram olan banka parası, başka ifadeyle mevduat parası, bankalar tarafından tasarlanan paraya verilen isimdir. 20/06/2013 tarihinde yürürlüğe giren 6493 sayılı “Ödeme ve Güvenlik Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Kanunu”, elektronik parayı (dijital para, e-para) ilk defa şu şekilde tanımlamaktadır:

“Elektronik ortamda saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerinin yapılması amacıyla kullanılan ve elektronik para ihraççısı dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilen fonların alınması üzerine düzenlenen parasal değer”

Aynı Kanun ödeme aracını şu şekilde tanımlamaktadır:

“Ödeme hizmeti sağlayıcısı ile kullanıcı arasında belirlenen ve ödeme hizmeti kullanıcısının ödeme talimatı vermek için kullandığı kart, cep telefonu, şifre ve benzeri kişisel araçlar”

Son değişiklikler

“Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Tedbirler Hakkında Yönetmelik” (Değişiklik Yönetmeliği) 01/05/2021 tarihli - 31471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı. Bu Yönetmelik uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı olan Mali Suçları Araştırma Kurulu (“MASAK”) tarafından yükümlü olarak “sanal varlık hizmet sağlayıcıları” da kabul ediliyor.

Yönetmelik kapsamında “zorunlu taraf” olarak bankalar, finans firmaları, ödeme firmaları ve aracı kuruluşlar sıralanabilir. Yani bu kuruluşlara getirilen sorumluluklar, varlık hizmet sağlayıcıları için de geçerli olacaktır. Bu yükümlülüklerden bazılarını, müşteri kimliği için bilgi saklama yükümlülüğü, işlemleri izleme yükümlülüğü, şüpheli işlemleri bildirme yükümlülüğü, bilgi ve belge verme yükümlülüğü olarak sıralamak mümkündür.

Ayrıca, belirli bir tutarı aşan her işlemde sanal varlık hizmet sağlayıcıları tarafından detaylı kimlik tespiti yapılacak ve şüpheli işlemler tutarı ne olursa olsun Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bildirilecektir. Yukarıdaki Yönetmelik, “sanal varlık hizmet sağlayıcısı” terimini tanımlamamaktadır. Ancak bu terim Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından Haziran 2019'da tanımlanmıştır. Türkiye'nin üyesi olduğu FATF tarafından yapılan tanıma göre “sanal varlık hizmet sağlayıcısı” şu anlama gelmektedir:

“...bir işletme olarak, sanal varlıklar ve fiyat para birimleri arasında değiş tokuş yapan, bir veya daha fazla sanal varlık biçimi arasında değiş tokuş yapan, sanal varlıkları aktaran, sanal varlıkların veya sanal varlıklar üzerinde kontrol sağlayan araçların muhafazasını ve/veya yönetimini gerçekleştiren kişiler, vb. gerçek veya tüzel kişi tarafına veya adına”

Ancak FATF tarafından yapılan bu tanımın Türk Hukukunda kabul edilen kanunla düzenlendiğini söylemek henüz mümkün değildir.

Daha önce Türk Hukukunda kesin karşılığı olmayan kripto paralar, dünya çapında kullanım ve tanınırlığının artmasıyla birlikte, Ülkemizde “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile açıklanmıştır. Yürürlüğe girmeden önce, ülke genelinde çeşitli sektörlerde kripto paraların ödeme aracı olarak kullanılması mümkündü; ancak Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 01/05/2021 tarihinden itibaren kripto varlıklar yasaklanmıştır. Ayrıca 101/05/2021 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Tedbirler Hakkında Yönetmelik”, başka yasal düzenlemeler getirdi. Bu durumda, belirli bir tutarı aşan her işlemde sanal varlık hizmet sağlayıcıları tarafından detaylı kimlik tespiti yapılacak ve şüpheli işlemler tutarı fark etmeksizin Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bildirilecektir.

Türkiye’de Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi ve Uygulanabilir Vergi Türleri

Şu ana kadar ifade edildiği üzere, Türkiye’de de kripto paraların niteliği ve vergilendirilmesi konusundaki tartışmalar devam etmekte ve kripto paradan elde edilen kazancın vergilendirilmesi için kazanç konusunun netleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kripto para birimleri “güvenlik”, “emtia” veya “para” olarak değerlendirilebilir.

Güvenlik: Güvenlik, orta ve uzun vadede yatırım aracı olarak kullanılan ortaklık veya kredibilite sunan yasal bir araçtır. Kripto varlıkların menkul kıymet olarak tanımlanabilmesi için “finansal varlıklar” olarak değerlendirilmeleri gerekir. Bu durumda kripto varlık alım satımı genel gelir vergisine tabi olacaktır. Hem ticaretten elde edilen gelir hem de kripto para borsalarından kazanılan komisyonlar ticari kazanç olarak değerlendirilecektir. Kripto paralar menkul kıymet olarak değerlendirildiğinde KDV’ye tabi değildir ancak değer artışının 2021 yılı kapsamında 19.000 TL’yi geçmesi halinde bu tutarı geçen kısım gelir vergisine kapsamında değerlendirilecektir. Menkul kıymetlerin niteliği nedeniyle bazı sorunlar ortaya çıkacaktır, en önemlisi, takasın yapıldığı ülkenin hukukunun belirlenmesinde ve vergilendirme konusunda uluslararası sınırların çizilmesinde handikaplardır.

Emtia: Emtia olarak kapsamına alınması durumunda iki türlü vergilendirme yapılabilir. belirtiliyor. Aktivitede süreklilik bileşeni yoksa tesadüfi kazanım olarak kabul edilir. Tesadüfi kazanım olarak kabul edilirse, 2021 yılı bağlamında 43.000 TL tutarı istisnai olarak sınır değer kabul edilecek ve bu tutarı geçen kısım için gelir vergisi kapsamına alınacaktır. Kripto varlıklarla artan döviz kurundan faydalanmak için alım satım işlemi yapılırsa ve ticari faaliyetler içinde değerlendiriliyorsa kazanç “ticari kazanç” kapsamında. Kripto varlıkların emtia olarak değerlendirilmesi sonucunda KDV’yi oluşturan bölüm Katma Değer Vergisi Kanunu açısından ortaya çıkacak ve kripto paralar KDV’ye tabi olacaktır. Bu durumda bu alım-satım işlemlerinin sonucu olarak doğan ticari kazanç mı ya da tesadüfi kazanım mı olduğunun tespiti edilmesi ciddi anlamda zordur ve sorun yaratabilir.

Para: Paranın üç işlevi vardır; takas aracı olmak, değer ifade etmek ve hesap birimi olarak kullanılmak. Kripto varlıkların para birimi olarak kabul edilmesi durumunda Merkez Bankası yükümlülükleri alanında değerlendirilecek ve vergilendirmeye tabi olmayacaktır. Kripto varlık birimlerinin para tanımındaki tüm özelliklere sahip olmaması ve bu şekilde nitelendirildikleri takdirde herhangi bir vergilendirmeye tabi tutulmamaları nedeniyle para olarak nitelendirilme olasılığı uzak görünmektedir.

Türkiye’deki yaklaşımlara dayalı olarak değerlendirme yapmak gerekirse, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından bir menkul kıymetin varlığının dayandığı bir varlığın varlığına bağlı olduğu ifade edildiğinden, menkul kıymet yaklaşımımızın finansal sistem ve kripto para birimi uyuşmuyor. Ayrıca kripto paraların TCMB tarafından basılmaması ve bir değer karşılığında basılması gerektiği için para birimi olarak nitelendirilemeyeceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, Türkiye’deki değerlendirmelere bakılırsa, kripto varlıklar “emtia” olarak nitelendirilmektedir.

Yukarıdaki tüm açıklamalardan hareketle, kripto para birimleri liberal ve merkezi olmayan yapıları nedeniyle tercih edilmekte ve sınırlı sayıda olmaları nedeniyle rekabet yaratmaktadır ve gelecekte hayatımızda daha aktif bir şekilde yer alacakları açıktır. Bu açıdan kripto paralardan kaynaklanan ihtilafların artması ve yeni yasal düzenlemelerin yapılması kaçınılmazdır. Öncelikle kripto paraların niteliği belirlenerek, gelirlerin vergilendirilmesi konusunda harekete geçilmelidir.

KVK Kapsamında Kripto Para Kullanımının Sonuçları

Bu konu Kurumlar vergisi bakımından ele alındığında konu biraz daha basit bir hal almaktadır. Zira kripto paraların gerek yabancı para, gerek emtia ve gerekse de menkul kıymet olarak kabul edilmesi durumunda bunların elde tutulması ya da elden çıkarılması neticesinde mükellef kurumlarca elde edilecek kazanç kurum kazancı çerçevesinde değerlendirilecektir. Yani gelir vergisi bakımından farklı alternatif yaklaşımlar doğrultusunda elde edilen kazancın niteliğinin farklılaşmasına karşılık kurumlar vergisi bakımından her hal ve şartta elde edilecek kazanç kurum kazancı olacak ve KVK'nın 6'ncı maddesi uyarınca GVK'nın ticari kazançta dair hükümlerine tabi olacaktır. Bu noktada kripto paraların ne olarak ele alınacağı yalnızca değerlendirme yöntemini ve dolayısıyla elde edilecek safi kazancın tutarını tayin edecektir.

Kripto paraların yabancı para birimi olarak kabul edilmesi halinde mükellef kurumlar bakımından ortaya çıkacak durumun, kişisel gelir vergisi uygulamasındaki ticari işletmelere dahil Türk Lirası cinsinden varlıkların döviz alım satımına konu edilmesi durumundan bir farkı olmayacaktır. Tıpkı ticari şahıs işletmeleri gibi kurumlar vergisi mükellefleri de vergilerin hesaplanması ile ilgili işlemleri tespit etmek suretiyle değerlendirme işlemi yapmak ve bu kapsamda kurum nezdindeki yabancı paraların dönem sonu itibarıyla değerlendirilmesi neticesinde ortaya çıkacak olan olumlu kur farklarını kazanç; olumsuz kur farklarını ise zarar olarak dikkate almak zorundadır. Ayrıca Türk Lirası cinsinden varlıkların yabancı paraya çevrilmesi ve elde edilen dövizin daha sonra tekrar bozdurulması neticesinde ortaya çıkacak kur farklarının da yine şirket kazancının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu kapsamda kripto paraların, yabancı para birimi olarak kabul edilmesi durumunda Türk Lirası cinsinden varlıkların bu kapsamda alım satımına konu edilmesi ve dönem sonu itibarıyla kurum bünyesinde kripto para olarak bulundurulması neticesinde ortaya çıkacak kur farklarının kurum kazancına dahil edilmesi gerekmektedir. Burada safi kazanç (veya zarar) tutarının tespitinde ise çalışmanın [3.2.1.] bölümünde ifade edilen esaslar çerçevesinde değerlendirme yapılacak ve VUK'un 280. maddesi uyarınca Türkiye'de dönem sonu itibarıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı, dönem içerisindeki ve geçici vergi dönemi sonundaki işlemlerde ise Merkez Bankası tarafından ilan edilen kurlar esas alınacaktır.

Kurumlar vergisi uygulamasında kripto paraların emtia olarak kabul edilmesi durumunda ise gelir vergisi uygulamasından farklı olarak faaliyetin devamlı veya arızı olup olmadığına bakılmaksızın bunların alım satımı neticesinde ortaya çıkan kar (veya zarar) kurum kazancı olarak dikkate alınacaktır. Kurumların kripto para alım satım işlemleri sonucunda satış bedeli ile VUK'un 262 ve 274'üncü maddeleri uyarınca hesaplanan maliyet bedeli arasındaki fark doğrudan kurum kazancına ilave edilecektir.

Benzer durum kripto paraların menkul kıymet olarak ele alınması durumunda da geçerli bulunmaktadır. Zira bu durumda da elde edilecek kazanç (veya zarar) tutarının kurum kazancı kapsamında dikkate alınması gerekecek ve yalnızca değerlendirme bakımından farklılık doğacaktır. Buna göre kurumlar, satışa konu kripto paranın satış bedeli ile VUK'un 279'uncü maddesi uyarınca hesapladıkları alış bedeli arasındaki farkı kurum kazancı olarak genel sonuç hesaplarına yansıtması gerekecektir.

Katma Değer Vergisi Yönüyle Kripto Para Kullanımı

Katma değer vergisi üretim ve ürünlerin dağıtım süreçlerinde ürün teslim edilmesi veya hizmet ifalarına uygulanan bir vergidir. KDV'yi diğer vergilerden ayıran temel özellik tüm aşamalarda katma değeri vergilendirmesidir. Bu işlevini ise kendine özgü indirim mekanizması marifetiyle yerine getirmektedir (Gülçiçek 2015:s.64).

Mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi, teslimi, ifası veyahut ithalatı aşamalarında ortaya çıkan katma değer üzerinden alınan çok aşamalı bir harcama vergisi olan KDV ilk olarak 1940'lı yıllarda Fransa'da uygulanmıştır. Sahip olduğu üstünlükler nedeniyle kısa bir süre içerisinde çok sayıda ülkeye yayılmış ve halihazırda ABD hariç 120'den fazla ülkede uygulanmaya devam etmektedir (Şen, Sağbaş, 2017).

Ülkemizde de vergi gelirleri içerisinde aslan payına sahip olan KDV, 3065 sayılı "Katma Değer Vergisi Kanunu" (KDVK)'nın 01/01/1985 tarihinde yürürlüğe girmesiyle vergi sistemimize dahil olmuştur. Kanun'un yayımlandığı tarihten itibaren 2000'li yıllara kadar yüzü aşkın genel tebliğ ile uygulamaya yön verilmeye çalışılmış; 26.04.2014 tarihinde yayımlanan KDV Uygulama Genel Tebliği ile, KDV uygulamasına ilişkin usuller bu tebliğde toplanmıştır.

KDV'nin Konusu ve Vergi Kavramı

3065 sayılı KDVK'nın 1. maddesinde KDV'nin kapsamına yer verilmiştir. Türkiye'de yapılmak koşuluyla; (1) ticari, sınai, zirai ve serbest meslek faaliyetleri çerçevesinde gerçekleşen mal teslimleri/hizmet ifaları, (2) her türlü mal ve hizmet ithalatı ile (3) mezkûr maddede yer alan diğer teslim ve hizmetler KDV'ye tabi bulunmaktadır. Bu maddede belirtilen ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyetlerin devamlılığı, kapsamı, ve niteliği hususunda GVK hükümlerine; GVK'da belirsizlik olması durumunda ise Türk Ticaret Kanunu ve konuyla ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre hareket edilmesi gerekmektedir.

KDVK'da ticari ve sınai faaliyet kavramları oldukça geniş bir biçimde ele alınmıştır. Dolayısıyla KDV'ye temas etmeyen ticaret ve sanayi alanı neredeyse bulunmamaktadır. Ancak oldukça geniş olan bu kapsamın sınırsız olduğu da düşünülmemelidir. Bu minvalde örneğin, devamlı suretle yapılmayan (arizi nitelikteki) mal teslimleri ve hizmet ifaları kazanç taşıma amacı ve potansiyeli taşımaları halinde dahi KDV'ye tabi bulunmamaktadır (Tosuner, Arıkan, 2018). Zira Kanun'un 1'inci maddesinde geçen "faaliyet" ibaresiyle kastedilen işlemlerin devamlılığıdır. İşlem mevcut olmakla birlikte tekerrür etmemekteyse, yani süreklilik göstermiyorsa KDV'den bahsetmek mümkün bulunmamaktadır.

KDVK'nın 1'inci maddesinde geçen bazı ifadeler Kanun'un müteakip maddelerinde detaylı biçimde açıklık getirilmiştir. Mezkûr maddede geçen "teslim" ifadesi, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının, alıcıya devredilmesi olarak tanımlanmıştır. KDVK'nın 2/(5) maddesi uyarınca trampa iki ayrı teslim olarak nitelendirilmektedir. Teslim kavramının ne manaya geldiğini Kanun'un 2'nci maddesinde uzun uzadıya ortaya koyan kanun koyucunun bununla yetinmeyerek 3'üncü maddede teslim sayılan birtakım işlemlere yer vermek suretiyle de bu hususta hiçbir boşluk bırakmamayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

KDV, yukarıda sayılı işlemlerin Türkiye'de gerçekleşmesi şartıyla doğan bir vergidir. İşlemlerin Türkiye'de yapılmasına ilişkin hükümler ise mezkûr Kanun'un 6. maddesinde anlatılmıştır. Buna göre işlemlerin Türkiye'de yapılmasından; teslim konu ürünlerin teslim anında Türkiye'de olması ve hizmetin Türkiye'de yapılması veya faydalanılmasıdır.

KDV uygulamasında, vergiyi doğuran olayın ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Zira beyana dayalı bir vergi olan KDV'de vergiyi doğuran olayın, verginin beyan edileceği dönemi tayin etmesi bakımından kilit önemi vardır. Bu nedenledir ki KDVK'nın 10'uncu maddesinde vergiyi doğuran olaya ilişkin esaslar kapsamlı olarak ele alınmıştır. Yukarıda detaylı olarak yer verilen açıklamalar neticesinde bir işlemin KDV'ye tabi olabilmesi için;

- Mal, ürün teslim edilmesi veya hizmet verilmesi şeklinde bir işlemin Türkiye’de yapılması ve ticari, sınai, zirai veya serbest meslek faaliyeti kapsamında olması,
  - Her türden mal veya hizmetin ithal edilmesi,
  - KDVK’nın 1/(3) maddesinde sayılan diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler arasında olması,
- gerekmektedir. Bu şartlardan birinin sağlanması halinde işlemleri yapanın tabiiyeti ne olursa olsun KDV mükellefiyeti doğmakta ve doğan KDV’nin beyan edilmesi gerekmektedir.

KDVK Kapsamında Kripto Para Kullanımının Sonuçları

KDVK’ya göre Türkiye’de gerçekleşen ürün teslimi veya hizmetin KDV kapsamına girebilmesi için ticari, sınai, zirai veya mesleki faaliyet kapsamında olması veya bir mal veya hizmet ithalatının söz konusu olması veyahut KDVK’nın 1/(3) maddesinde tahdidi olarak sayılı diğer faaliyetlerden birinin kapsamına girmesi gerekmektedir. Çalışmanın [3.3.3.] bölümünde GVK perspektifinden, [3.4.3.] bölümünde ise KVK perspektifinden kripto para kullanımının olası sonuçlarına yer verilmiştir. Anılan bölümlerde ayrıntılı olarak verilen bilgiler göstermektedir ki kripto varlıkların yabancı para, emtia ya da menkul kıymet olarak kabul edilmesi hallerinde birbirinden farklı neticeler ortaya çıkmaktadır. Esasında KDV açısından durum gelir veya kurumlar vergilerine nazaran çok daha kolay ve anlaşılır bir hal almaktadır. Zira bu noktada dikkate alınması gereken iki kıstas bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kripto varlık alışverişinin ticari bir faaliyet olup olmadığı; ikincisi ise mal ithalatı olup olmadığıdır. Ancak burada da söz konusu durumların istisna hükümleri bakımından ayrıca ele alınması gerekmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere kripto kullanımından doğan teslimlerin KDV’nin konusuna girebilmesi için öncelikli olarak ortada ticari bir faaliyetin bulunması ve söz konusu teslimin bu faaliyet çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ticari faaliyetin devamlılığı, kapsamı, ve niteliği hususunda ise GVK hükümleri belirleyici olmaktadır. Buna göre gerçek kişilerce gerçekleştirilen kripto para teslimlerinin KDV ile ilişkilendirilebilmesi için çalışmamızın [3.3.3.] bölümünde detaylı olarak yer verilen alternatif durumlardan yalnızca ticari kazanç olarak değerlendirilen durumlar kapsamında ve Türkiye’de gerçekleşecek teslimlerin dikkate alınması gerekmektedir. Kurumlar vergisi mükelleflerince yapılacak kripto para teslimlerinin ise her hal ve şartta KDVK’nın konusuna gireceği tabiidir.

Önceki bölümlerde kripto para birimlerinin yabancı para birimi olarak kabul edilmesi durumunda gerçek kişilere ait ticari işletmelere dahil olan Türk Lirası cinsinden varlıkların kripto para birimlerine çevrilmesi ve bu suretle elde bulundurulmuş kripto paraların daha sonra tekrar bozdurulması neticesinde ortaya çıkacak olumlu kur farklarının ticari kazanç olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir. Ayrıca bu durum kurumlar vergisi mükellefi olan kurumlar tarafından yapılacak kripto para teslimleri açısından da aynen geçerli olacaktır.

Kripto varlıkların emtia olarak kabul edilmesi durumunda ise ticaret işiyle devamlı olarak uğraşan gerçek kişilerin elde edeceği kazanç ticari kazanç sayılmakta ve ticari faaliyet kapsamındaki bu türden varlıkların teslimi de KDV’nin konusuna girmektedir. Bilindiği üzere arızı nitelikteki emtia teslimlerinin aksine devamlı suretle işgal edilen emtia alım satım faaliyetleri kapsamındaki mal teslimleri KDVK’nın 1/1 maddesine KDV’ye tabidir. Yani, ülkemizde kripto paraların emtia olarak değerlendirilmesi neticesinde, Türkiye’de yapılan istisna haller dışındaki diğer her türlü mal teslimi gibi bunların satış bedeli üzerinden de KDV hesaplanması gerekecektir. Burada ise oran açısından bir belirleme yapma lüzumu doğacak; KDVK’ya ekli (I) sayılı listeye dahil edilmesi halinde %1, (II) sayılı listeye dahil edilmesi halinde %8 veya ekli listelere dahil edilmemek suretiyle %18 oranı uygulanabilecektir. Emtia yaklaşımında gerçek kişiler bakımından açıklanan bu hususlar aynen (arızı veya devamlı olup olmadığına bakılmaksızın) kurumlar vergisi mükellefleri tarafından yapılacak kripto para teslimleri için de geçerli olacaktır.

Görüldüğü üzere KDV uygulamasında ihracat istisnasına ilişkin usul ve esaslar geleneksel malların ticareti üzerine kurgulanmış bulunmaktadır. Söz konusu teslim kripto paralar olduğunda durum epeyi karmaşık bir hal almaktadır. Her şeyden önce kripto para sistemlerindeki anonimlik gereği alıcının kimliğinin, uyruğunun, nerede ikamet ettiğinin veya kanuni ve iş merkezinin nerede olduğunun tespiti mümkün bulunmamaktadır. En az bunun kadar önemli bir diğer husus da kripto paraların diğer geleneksel mallar gibi gümrük bölgesinden geçmesi gibi bir durumun söz konusu olmamasıdır. Dolayısıyla, en azından mevcut düzenlemeler ışığında, kripto paraların emtia olarak kabul edilmesi halinde ihracat istisnasının uygulanabilirliği pek mümkün görünmemektedir. Böyle bir durumda ivedilikle ihracat istisnası hükümlerinde gerekli revizyonların yapılması gerekecektir. Kripto paraların emtia olarak kabul edilmesi halinde çözümlenmesi gereken bir diğer sorun bunların yurt dışından Türkiye'deki kullanıcılara tesliminin ithalat sayılıp sayılmayacağına ilişkindir. İlk bakışta sıradan bir emtia ithalatından farkı yokmuş gibi görünmekteyse de uygulamada yurt dışından Türkiye'deki bir kullanıcıya gerçekleşen bir kripto para tesliminin ithalat sayılarak buradan doğacak KDV'nin ilgili gümrük idaresince tahsili gibi bir durum mümkün bulunmamaktadır. Bu husus da kripto paraların emtia olarak kabulü halinde çözümü oldukça güç görünen bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kripto paraların menkul kıymet olarak kabul edilmesi halinde KDV açısından ortaya çıkacak durum, yabancı para birimi olarak kabul edilmesi halindeki durum ile benzer şekilde olacaktır. Kuvvetle muhtemeldir ki kripto paraların menkul kıymet olarak kabulünün hemen ardından KDVK'nın 17/4(g) maddesi ile KDV Uygulama Genel Tebliği'nin ilgili bölümüne yapılacak bir ekleme ile kripto para teslimlerinin de KDV'den istisna edilmesi sağlanabilecektir. Aksi takdirde ise bu kez de emtia yaklaşımında ifade edilen durum devreye girecek ve satış bedeli üzerinden (belirlenecek olan oranda) KDV hesaplanması gerekecektir. Ancak bu durumda da yine emtia yaklaşımında olduğu gibi ihracat ve ithalat durumlarına ilişkin komplike sorunlar ortaya çıkacaktır. Görüldüğü üzere; GVK ve KVK uygulamalarının aksine KDV açısından ticari faaliyet kapsamındaki kripto para teslimlerinde yalnızca yabancı para birimi olarak kabulü halinde kesin bir neticeye ulaşılabilmektedir. Özellikle emtia yaklaşımında mevcut Kanun hükümleri ile çözümlenmesi oldukça güç ve bir o kadar komplike durumlar ortaya çıkmaktadır. Kripto paraların menkul kıymet olarak kabul edilmesi halinde ise KDVK'nın 17/4-(g) maddesinde yapılacak basit bir düzenleme ile ticari faaliyet kapsamındaki bu türden teslimlerin KDV'den istisna edilmesi sağlanabileceği gibi aksi halde tıpkı emtia yaklaşımındaki benzer sorunlarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

Kripto Varlıkların Türkiye'deki Yasal Statüsü, Vergilendirilme Süreci ve Sonuçlar

Kripto para birimi, mobil cüzdanların mevcudiyeti, kripto para biriminin depolanması ve transferinde yetersizlik, güvenilirlik, erişilebilirlik ve fiyat değişikliği gibi devam eden kullanıcı eğitimi riski ve kullanıcıların kripto para birimini kullanım kolaylığı algısının düşük olması nedeniyle eleştirilmiştir. Çoğu yerde online alışveriş hizmetini kullanma zorunluluğu ve kullanım yoğunluğuna izin verilmemesi derinleşiyor. Kripto para ATM'lerinin yaygınlaştığı ve kripto para biriminin çevrimiçi ödeme pazarında önemli bir oyuncu olacağı tahmin edilmektedir (Baur vd., 2015: 14-15). Bu kapsamda uygulamada banka yatırım araçları, kredi kartı ödemeleri, nakit, kripto paralar karşılaştırılabilir. Banka, yatırım araçlarına faiz ödemesi yaparken, mevduat sigortalı tutar gibi kesintilere tabidir, kripto para biriminde faiz ödemesi yapılmaz. Yüksek miktarda nakit transferi oldukça maliyetli ve zor olsa da, yüksek miktarda para transferinde kullanımı kolay olan kripto paranın uzun vadede vergilendirme riski hızlı ve ucuzdur. Kripto para birimi, fiyat dalgalanmaları nedeniyle değeri gizleme amacıyla kullanılamaz olarak kabul edilir. Para arzının kontrol altına alınmaması tavsiye edilirken, hükümetler tarafından yasaklandığı için eleştirilebilir (Franco, 2014: 31-32). Ayrıca kripto para ve blockchain şifreleme teknolojisinin geliştirilmesi, gelecekte birçok yeni teknolojinin elde edilmesini sağlayacaktır. Bununla birlikte, kripto para birimi endüstrisinin yarattığı çeşitli teknolojik iş fırsatları da dikkat çekicidir.

Bunlara web geliştirme uzmanlığı, web güvenlik sistemi tasarımı, pazar araştırması analisti, pazarlama yöneticisi, finansal analist ve veri bilimcisi, iş geliştirme temsilcisi ve madencilik dahildir. Örneğin bahsi geçen işlerde en çok bilinen “madencilik”, çözülmesi beklenen zorluklar nedeniyle her geçen gün zorlaşmakta ve bunun sonucunda sektörde kazanılan paralar düşmektedir.

Asıl sorun, vergi kanunlarının kripto para birimlerindeki teknolojik gelişmeyi yakalamakta zorluk çekmesidir. Kripto paranın vergilendirilmesinde ülkeler arası uyum yoktur. Aynı ülkenin eyaletlerinde bile farklı uygulamalar bulunabilir. Kripto para bazı ülkelerde ödeme sistemi, emtia, bazı durumlarda ise finansal araç veya döviz olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara bağlı olarak ülkelerin kripto para işlemlerini vergilendirme yöntemleri farklılık göstermektedir. Sonuç olarak vergi mükellefleri ve vergi idarecileri için kripto para satışı mı, satış alışverişi mi, bir kripto para birimi değişimi mi yoksa kripto para birimleri aracılığıyla mal ve hizmet teslimatı mı olduğunu belirlemesi çok zordur. Çeşitli ülkelerin kripto paraların vergilendirilmesine ilişkin uygulamaları incelendiğinde kripto para işlemlerine uygulanan vergilendirmenin karmaşık olduğu ve mükelleflerin yeterince anlaşılmadığı görülmektedir. Aynı zamanda, kripto para birimi fiyatlarının değişkenliği, kripto para birimi işlemleri için vergi mükellefi olarak kaydolmayı zorlaştırıyor. Uygulama kolaylığı için online gelir yönetimi uygulamasının ve vergi matrahının kaybolmasının, bunların önüne geçebilmek için kripto para işlemlerinden doğan vergilerin hesaplanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelir idaresi, personelin eğitimi ve uygulama çerçevesi için fon tahsis etmelidir. Gelir idaresinin kripto para işlemlerinden olası vergi kaçakçılığını önlemek ve etkin bir şekilde kontrol etmek için kripto para işlemlerini takip edecek yazılımlar kullanmak da mümkündür. Bununla birlikte, kripto para biriminin küresel düzeyde vergilendirilmesi önerisine henüz uymayan ülkeler varsa, kripto para cüzdanlarının vergiye tabi olmayan ülkelere kaçması muhtemeldir. Örneğin, Japonya'daki hisse senetleri ve döviz kazançları ülkede yaklaşık %20 oranında vergilendiriliyorsa, kripto para işlemlerinden elde edilen kazançlar %15 ile %55 arasında daha yüksek bir vergi oranına tabidir. Dolayısıyla, kripto para hesap sahiplerini, işlemleri henüz vergilendirilmemiş olan Slovenya veya İtalya'ya transfer etmesi beklenebilir. Ayrıca mükelleflerin kripto para işlemlerine ilişkin kayıtlarının detaylı olarak tutulması ve kullanılması için uygulamalar teşvik edilmelidir. Bu sayede işleme esas alınacak işlemin tarihi, işlemin ne olduğu, kripto para miktarının resmi para birimindeki işlem tarihi değerine dönüştürülmesi gibi faaliyetler takip edilebilecektir.

Türkiye'de yasal olarak emtia, para birimi veya finansal araç olarak kripto para birimlerinin acilen tanımlanması gerekmektedir. Bu itibarla kripto para, bir borsa işlemi veya para takası işlemi olarak değerlendirilebileceğinden KDV'ye tabi olacaktır. Kripto para piyasalarının düzenlenmesi için borsada donanım cüzdanı sahiplerinin sicillerinin tutulması, kripto para işlemlerinin sadece borsaya yatırılan resmi para birimi ile değiştirilebilmesine izin verilmesi, borsa tarafından kayıt altına alınması zorunludur. Bu kayıtların tutulmaması ve raporlanmaması, işlemleri gerçekleştiren ve bu kayıtların gelir idaresine bildirilmesi halinde bunlara ilişkin cezalar belirlenir ve uygulanır. Bu nedenle kripto para işlemleri ile yapılabilecek vergi kayıpları, dolandırıcılık ve diğer dolandırıcılık faaliyetleri bir ölçüde önlenilmekte ve izlenebilmektedir.

Ancak uzun vadede teknolojinin ihtiyaçları ile birlikte dijital paranın kullanım kolaylığı ve yaygınlaşması arttıkça, bu ülkeleri kurtaran ülkeler arasında ortaya çıkabilecek dijital uçurum, yıkıcı gelişmelerden bazı spekülasyon hareketlerin etkilenmesi muhtemeldir. Bu nedenle Türkiye hükümeti kripto para kavramını daha detaylı olarak ele almalı ve ilgili düzenlemeleri ivedilikle yapmalıdır.

KAYNAKÇA

Aires, B. (2017). Sobre El Proyecto De Gravar Las Monedas Digitales Como Renta Financiera De Acciones Y Bonos. ONG Bitcoin Argentina. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>

Akcan T.. (2018). "Türk Borsalarında İşlem Gören Seçilmiş Kripto Paralar", V. Alptekin, İ. Metin, A. T. Akcan (Ed), Kripto Para Ekonomisi (1. Baskı) içinde (137-158), Konya, Eğitim Yayınevi.

Alpago. H. (2018). "Bitocin'den Selfcoin'e Kripto Para", Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 3(2), 414,420.

Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2, 18-37. 26 Aralık 2019 tarihinde adresinden erişildi <http://hdl.handle.net/20.500.11857/987>

Aslantaş Ateş, B. (2016). Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 349-366.

Asmundson Irena ve Ceyda Oner, (2012) "Back to Basics: What is Money?", IMF Finance & Development, Cilt:49, Cilt:3, Eylül 2012, s. 52.

Balaylar Nilgün Acar ve Aylin Abuk Duygulu, (2004) "Türkiye'de Para İkamesi Olgusu ve Para Talebinin İstikrarı", Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 19, Sayı:2, 2004, ss. 33-54.

Baur, A.W. & J. Buhler & M. Bick & C.S. Bonorden (2015), Cryptocurrencies as a Disruption? Empirical Findings on User Adoption and Future Potential of Bitcoin and Co., ESCP Europe Business School Berlin, <<https://hal.inria.fr/hal-01448070/document>>, 27.01.2017.

Bilici, N. (2010) Vergi Hukuku (Genel Hükümler, Türk Vergi Sistemi), 24. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Bloomberg (2017). "What the World's Central Banks Are Saying About Bitcoin". (çevrimiçi) <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-12-15/what-the-world-scentral-banks-are-saying-about-cryptocurrencies>

Demartino. (2018). "Bitcoin Rehberi Kripto Paralar Hakkında Bilmek İstedığınız Her Şey" (Çeviri: Kübra Tekneci), 1. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayınevi.

Dizkırıncı A. S. ve A. Gökgöz. (2018). "Kripto Para Birimleri ve Türkiye'de Bitcoin Muhasebesi", Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 4(2), 94-95.

Durbilmez S. Erözer. (2018). Blockchain Teknolojisinin Finans Sektöründeki Yeri ve Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ekşioğlu E., (2017) Elektronik Para Kullanımının Ekonomik Etkileri (Türkiye Üzerinde Bir Uygulama), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2017, s. 5.

Ergin F., (1983) Para ve Faiz Teorileri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1983, s. 9.

Eroğlu Ö., (2004) Para Teorisi ve Politikası Ders Notları, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları: 50, Isparta, 2004, s. 8.

Erözer Durbilmez S.ve Y. Türkyılmaz. (2019). "Blockchain Teknolojisi ve Türkiye Finans Sektöründeki Durumu", Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(1), 32,34.

Farell, R. (2015). An Analysis of the Cryptocurrency Industry. University of Franco, P. (2014), Understanding Bitcoin: Cryptography, Engineering and Economics, John Wiley & Sons, Incorporated, ProQuest eBook.

Galbraith J. K., (1990) Para, Nereden Gelir Nereye Gider, çev. Nilgün Himmetoğlu ve Belkıs Çorakçı, Altın Kitaplar Basımevi, İstanbul, 1990, s. 30.

Gonnard R., (1938) "Paranın Fonksiyonları", çev. Refii Şükrü Suvla, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt:4, Sayı:14, 1938, s. 347.

Gülççek A., (2015) Yorum ve Açıklamalarla Katma Değer Vergisi, Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayınlan, İstanbul, Temmuz 2015, s. 64.

Güleç Ö. F., Ç. Emre ve N. Bahadır. (2018). "Bitcoin İle Finansal Göstergeler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Kırklareli Dergisi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 21.

Güleç, Ö. F., Çevik, E., & Bahadır, N. (2018). Bitcoin ile Finansal Göstergeler

Günay H. F. ve V. Kargı. (2018). "Kripto Paranın Vergilendirilmesi Fikrinin Mali Yönden Değerlendirilmesi", Journal of Life Economics, 5(3), 64, 69.

- Güven, V., & Şahinöz, E. (2018). Blokzincir Kripto Paralar Bitcoin Satoshi Dünyayı ■ Değiştiriyor. Kronik Kitap (1. baskı)
- Kamalak M. (1980) "Para ve Para Sistemleri", Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:4, Sayı:3-4, 1980, s. 75.
- Karataş M. ve Erdoğan G., (2001) "Bazı Meslek Gruplarının Tasarruf Eğilimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği)", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, 2001, s. 39.
- Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9, 455-490.
- Kesebir M. ve B. Günceler. (2019). "Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 611.
- Kesebir, M., Günceler, B. (2019). Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 17, 605-925.
- Köklü A. (1967) Para ve Kredi: Teori-Politika, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınevi, Ankara, 1967, s. 3.
- Kurek, R. (2015). Bitcoin vs. Legal And Tax Regulations in Poland And Worldwide Bitcoin, A ReguLiacje Prawno-Podatkowe W Polsce i Na Swiecie. Legal and tax regulations of bitcoin and other e-currencies in Poland, 397, 153-161.
- Mendelez, E.D. (2013), "Bitcoin Celebrated as Way to Avoid Taxes", Huffington Post, April, <www.huffingtonpost.com/2013/04/16/bitcoin-taxes_n_3093182.html>, 25.07.2018.
- Mishkin F. S. (2004), The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Seventh Edition, The Addison-Wesley Series, USA, 2004, ss. 47-48.
- Mishkin, F. S. (2011). Para, Bankacılık ve Finansal Piyasalar. (N. çev: Engin, Ed.) (2011. baskı). Akademi Yayıncılık 2011.
- Öçal T., (1985) Para Teorisi, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1985, s. 5.
- Özcan. (2019). "Blokzincir Mimarisi ve Merkezi Olmayan Uygulamalar", 1. Baskı, Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık.
- Özkul U. ve E. Baş. (2020). "Dijital Çağın Teknolojisi Blokzincir ve Kripto Paralar: Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Mali Yönden Değerlendirme", Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, (60), 60-66.
- Öztürk N. ve A. Koç, (2006) "Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri", Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:6, Sayı:11, 2006, ss. 209-210.
- Pehlivan İ. (2020). Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Pennsylvania: Wharton Research Scholars, 130. Tarihinde adresinden erişildi http://repository.upenn.edu/wharton_research_scholars%0Ahttp://repository.upenn.edu/wharton_research_scholars
- Sarıkatipoğlu, M.A, Çapkın T.A, Karaalioğlu, F.(2015). Bitcoin: Bir Sanal Para Birimi Olarak Regülasyonu ve Kara Para Aklanması Bakımından Durumu. GSI Articleletter 2015 Article 7, 89-102.
- Say A., (2019). "5 Soruda Blokzinciri", Bankalararası Kart Merkezi.
- Serçemeli M. (2018). "Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, (639), 45.
- Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirmesi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, (639), 33-66.
- Seyidoğlu H., (1999) Ekonomik Terimler, Ansiklopedik Sözlük, 2. Baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 1999, s. 462.

Stockson, E. (2019). Cryptocurrency Tips and Tax. Greenlights Publishing. 07 Temmuz 2019 Tarihinde adresinden erişildi https://www.kobo.com/tr/en/ebook/cryptocurrency-tips-and-tax-deductions?utm_campaign=shopping_feed_tr_en&utm_source=google&utm_medium=cpc&gclid=Cj0KCQjwMfoBRDDARIsAMUjNZq2M4k_xQ80_5pIvYjRs8OB9uvTCW0mHxc8lc_cwEfxHSXd--c31hTYaAhoVEALw_wcB

Şahin H., (2016) “Paranın Doğası ve Türleri Üzerine Bir İnceleme”, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı:84, 2016, s. 97.

Şen, H. ve İsa Sağbaş (2017). Vergi Teorisi ve Politikası, 3. Baskı, Barış Arıkan Yayınları, Ankara, 2017.

Şener O. H, (2007) “Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:9, Özel Sayı, 2007, s. 473.

Şener, O. H. (2007). E-Cash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para

Şıklar İ., (2004) Para Teorisi ve Politikası, (Ed. Sevgi Gerek), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004, ss. 6-7.

Tosuner, Mehmet ve Zeynep Arıkan (2018). Vergi Usul Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş Baskı, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

Usta A., (2022) “Paranın Serüveni: Kripto Paraların Öncesi ve Sonrası”, Bankalararası Kart Merkezi, <https://bkm.com.tr/paranin-seruveni>, (26.04.2022), ss. 4-6.

Ünalın. (2019). Kripto Paraların Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünsal Erdal M. (2009), Makro İktisat, 8. Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 473.

Üzer, B. (2017). Sanal Para Birimleri. (Uzmanlık Yeterlilik Tezi). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü.

Yay G. G., (2012) Para ve Finans: Teori-Politika, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 399, İstanbul, 2012, ss. 10-11.

Yörümez E., (2019) “Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi”, Araştırma Yazıları, 08.06.2019, <https://www.tesadernegi.org/gecmisten-gunumuze-paranin-tarihi.html>, (26.04.2022).

İNTERNET KAYNAKLARI

(<https://coinmarketcap.com/>)

(<https://coinmarketcap.com/tr/>)

(<https://coin-turk.com/inceleme-ethereum-nedir>.)

(<https://blockgeeks.com/guides/litecoin/>.)

(<https://coin-turk.com/monero-nedir-nereden-alinir>,

<https://www.bitlo.com/rehber/tether-nedir>

<https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf>

<https://www.irs.gov/newsroom/irs-virtual-currency-guidance>

<https://www.investopedia.com/tech/how-prepare-bitcoin-tax-filing/>

<https://www.cpajournal.com/2019/01/24/the-taxation-of-crvptocurrencv/>

<https://cointelegraph.com/tags/sec>

<https://www.theblockcrvpto.com/tinv/secsettospendupto238787annualvoncrvptocurrencv-financial-analyst/>

<http://www.thetechnolawgist.com/2019/04/23/thesecondsdigitalassetguidancearegulatorvgenesis-block/>

<https://www.sec.gov/corpfin/framework-investment-contract-analysis-digital-assets>

<https://www.moneywehave.com/how-is-crvptocurrencv-taxed-in-canada/>

<https://www.loc.aov/law/help/crvptocurrencv/araentina.php#ftnrefl6>

<https://www.naloo.ru/ena/taxation-in-russia/ndfl/>

<http://duma.aov.ru/news/30017/>
<https://cointelegraph.com/news/russia-adopts-digital-rights-law-that-forms-the-basis-of-digital-economy-development>
<https://www.sabah.com.tr/apara/haberler/2019/05/24/rusyadan-flas-kripto-para-aciklamasi>
<https://www.conseil-etat.fr/arianewebtraduite/#/view-document/>
https://www.lemonde.fr/argent/article/2018/04/26/le-conseil-d-etat-change-la-fiscalite-surles-gains-generes-par-les-bitcoins_5291137_1657007.html
<https://news.bloombergtax.com/daily-tax-report-international/france-wont-taxcryptotocrypto-trades-but-will-hit-gains-cashed-out>
<https://home.kpmg/mt/en/home/insights/2019/01/blockchain-tax-guidelines-in-malta.html>
<https://www.alliottgroup.net/practice-management-resources-for-owner-managed-firms/taxing-cryptocurrencies-in-malta/>
<https://coin-turk.com/kripto-para-borsalari-neden-maltavi-tercih-edivor>